

FIȘA ISTORICĂ A LOCALITĂȚII ARCANI

ELABORATOR: arh. Severică Mitrache

I. TERITORIUL ADMINISTRATIV: comuna ARCANI

1. Forma actuală din data/actul normativ: din anul 1968

2. Situații anterioare formei actuale: -

3. Unități administrative din care a făcut parte teritoriul administrativ actual

Caracterul de specificitate care dă măsura personalității oricărei așezări alături de tradiție și obiceiuri este și tipologia rurală ca amprentă a istoriei dezvoltării rurale.

Teritoriul administrativ actual al comunei Arcani ca și rețeaua de localități existente (un număr de patru sate din care satul de centru Arcani și satele componente Sănătești, Stroești și Cîmpofeni) a rezultat în baza Legii nr. 2/1968 de organizare administrativ teritorială a României.

Atestările documentare consemnate în două lucrări de referință despre istoria Gorjului ("Gorjul istoric și pitoresc" de Alexandru Ștefulescu și "Istoria Gorjului" de Vasile Cărbășiș) sunt extrem de numeroase atât în ceea ce privește hrisoavele datate ce amintesc de satele ce compun comuna Arcani cât și despre mărturiile arheologice descoperite.

Arcani, sat așezat pe fermecătoarea vale a Jaleșului, pe cursul lui mijlociu, la 12 km nord-vest de Târgu Jiu, își pierde începuturile de viață în negura timpului. Urme de viață materială atestă așezări omenești în aceste locuri încă din epoca pietrei cioplite. Astfel, un topor și un fragment de cuțit de piatră păstrate la muzeu, dovedesc că viața a pulsat din plin în această epocă. Merită menționat încă și faptul că un alt topor din piatră descoperit pe raza comunei a fost studiat și depus la Muzeul de Antichități din București.

Săpăturile arheologice din anul 1942, făcute în locul numit "La Morminți", au scos la iveală monede din timpul lui Filip al II-lea, oseminte, ca și rămășițele unei biserici feudale, dovezi pregnante ale continuității permanente de viață din aceste locuri, favorizată de condițiile excelente create de Valea Jaleșului.

Aici, pe Jaleș, a bățut, la începuturile organizării statale, inima țării lui Litovoi. Județul de Jaleș pomenit de documente își avea reședința la Dăbăcești pe Jaleș.

În comuna Arcani, C. Bolliac menționează "urme de castru din care se mai văd turnuri pătrate și drum roman așternut cu pietre." Din castru a provenit un capitel sculptat din piatră păstrat la școala din Cîmpofeni. Urme de cărămizi și țigle romane semnală Iuliu Moșil. În locul denumit de localnici "Jeleselu", în iulie 1979 s-au depistat cuie romane și ceramică.

În documentele istorice, cele mai vechi sate ale Gorjului apar încă din secolul al XIV-lea. Satele s-au format, îndeosebi în partea de nord a județului, la munte, în

depresiuni, pe dealuri sau de-a lungul văilor, apelor, acolo unde natura a oferit condiții prielnice necesare dezvoltării vieții.

Cel dintâi document scris care atestă existența satului Arcani este Diploma Împăratului Sigismund, regele Ungariei, din 28 octombrie 1428, prin care acesta dă în stăpânire Tismanei și popii Agaton mai multe sate, printre care și Arcanii. În același document se menționează pentru prima dată și județul Jaleș.

Se consideră că denumirea localității ar veni de la Arcina, cetate romană care s-a dovedit că a existat pe aceste meleaguri. Cu o sonoritate romană, nobiliară, capabilă să genereze încredere și mândrie, care sugerează prin aerul de vechime pe care îl emană – durabilitate, continuitate, proiectându-ne astfel într-un viitor al valorilor adevărate, care să arate că, aici în Arcani, flacăra minții creatoare, aprinsă de înaintași, nu s-a stins. Satele comunei Arcani – Sănătești, Arcani, Cîmpofeni și Stroiești, sunt așezate pe pitoreasca vale a Jaleșului cu excepția celui din urmă care în cea mai mare parte urmează cursul Râului Sohodol. Valea Jaleșului are o înfățișare și o poziție privilegiată. Abundența izvoarelor și a pâraielor cu ape cristaline și reci, umbrită de frumoase zăvoaie, adevărate păduri seculare, fac ca aerul să fie curat și răcoros. Cerul e de o mare adâncime și de un albastru intens, senin în cea mai mare parte a anului. Aici pe Valea Jaleșului, omul a găsit adăpost, hrană, izvor de apă, drumuri, lemn de construcție și foc, aici a găsit condiții pentru agricultură, grădinărit, vânat, pescuit, etc. Sunt pe suprafața pământului anumite puncte care apar predestinate așezărilor omenești. Sunt după cum spuneau românii "loca predestinată" sau cum mult mai plastic o spune poporul adevărate "guri de rai".

Istoria pretutindeni pe Valea Jaleșului se întâlnește cu prezentul, și prezentul este al împlinirilor, al demnității oamenilor. Moșnenii de ieri, care au știut să își apere hotarul și țara se regăsesc astăzi în cetățenii simpli, harnici și modești, care au asimilat noul și au știut să îl integreze în frumoasa tradiție păstrată de la moși și strămoși. Pe valea Jaleșului elementele inovatoare sunt tot mai vizibile în așezările tot mai prospere, în gospodăriile din ce în ce mai luminoase, în nivelul de trai al oamenilor, care a evoluat continuu. Satul contemporan de pe Jaleș a evoluat spre progres și civilizație, prin receptivitatea locuitorilor de aici spre nou.

Prin hrisovul din 10 iunie 1656, satul Arcani a fost vândut Elinei, soția lui Radu Buzescu și fiului ei Mateiaș. Este un act abuziv din partea Buzeștilor, dar moștenitorii din Arcani, dârzi și solidari nevoind să se știe vânduți Buzeștilor, ținând la libertatea lor socială, s-au adresat divanului din Craiova, câștigând procesul din 1662-1663.

La 20 iunie 1776 arcanilor li s-a făcut o hotărnicie a întregii moșii din hotarul satului, ieșind din devălmășie, alegându-se părțile fiecărui moșnean.

Denumiri succesive ale unității administrative (limba romană, alte limbi):

4. Denumiri succesive ale unității administrative (limba romană, alte limbi):

Localitatea Arcani: Arcanii;

Localitatea Cîmpofeni : Cîmpul Fomii;

5. Localități contopite: -

6. Localități dispărute: -

7 Alte denumiri istorice în teritoriul administrativ: -

8   Drumuri istorice, vaduri, poduri: -

9   Data construirii căilor ferate, stațiilor c.f.: -

COMUNA ARCANI
FIȘA ISTORICĂ A LOCALITĂȚII

II. LOCALITĂȚILE: Arcani, Sănătești, Stroiești și Cîmpofeni.**1. Statutul administrativ actual din data/actul normativ:** din anul 1968**2. Atestarea documentara a localităților:**

Satul Arcani - Cel dintâi document scris care atestă existența satului Arcani este Diploma Împăratului Sigismund, regele Ungariei, din 28 octombrie 1428, prin care acesta dă în stăpânire Tismanei și popii Agaton mai multe sate, printre care și Arcanii

Satul Stroiesti - este un sat vechi de moșneni care apare documentar în secolul al XV-lea.

Satul Cimpofeni – se întemeiază în prima jumătate a secolului al XVI –lea

Satul Sanatesti - Cea mai veche stire despre Sanatesti e dintr-un document din 24 ianuarie 1622: „...si din Sanatesti Stanila si Stoica Mingheni si Stait”.

3. Denumiri succesive ale localităților (limba română, alte limbi):

Localitatea Arcani: Arcanii;

Localitatea Cimpofeni : Cimpul Fomii;

4. Modul de formare al localităților (creștere normală, creștere prin aporturi de populație, creștere prin împrăștiere, creștere prin industrializare, s.a.):
creștere normală și creștere prin aporturi de populație**5. Monumente istorice/poziție lista/categoria:**

Nr. Crt.	Cod LMI	Denumirea	Localitatea	Adresa	Datarea
1.	GJ-II-m-B-09208	Casa de lemn Elisaveta Rosoveanu	sat ARCANI; comuna ARCANI		inc. Sec. XIX
2.	GJ-II-m-B-09391	Casa de lemn Bradiceanu	sat STROIEȘTI; comuna ARCANI		Sec. XIX

6. Situri arheologice declarate zone de interes prioritar: nu este cazul**7. Alte construcții cu valoare istorica locala:**

Prin intermediul prezentei documentații se propun spre clasare o serie de imobile, a căror evaluare conform normelor în vigoare va determina nivelul de protecție și gestiune aferent:

Astfel, se propun spre clasare un numar de 7 case si un lacas de cult cu o arhitectură tipică pentru zona din care fac parte.

8. Denumiri istorice în localitate:

În privința numelui **Arcani**, după N. Iorga, sufixul -ani- nu arată numai decît un sat de strămutare, al cărui nume ar avea în rădăcină numirea satului de baștină.

În continuare satului Arcani, spre sud, se întinde satul **Cimpofeni**. La fel ca în satele vecine, casele au fost risipite în stînga și în dreapta Jalesului, ajungînd pînă la Sohodol, după cum ne dovedește harta austriacă din 1790. Însă, cu timpul, oamenii se așează mai mult în stînga Jolesului. De-abia în 1837 s-au stabilit în „linie” de-a lungul acestui rau.

Adunarea satelor a fost nu numai dintr-o acomodare a mediului geografic, ci și ca o măsură administrativă. Ce trebuie reținut este că moșia satului Cimpofeni a făcut parte integrantă din moșia Arcanilor pînă la întemeierea satului. În documentele vechi, numele satului e Cîmpu-Fomii. Cîmpul Fomii se întemeiază în prima jumătate a secolului al XVI –lea. Într-un zăpis din 1537 Stanciu Jivelea din Arcani și-a vîndut partea lui de moșie care „a fost hotărât înainte de vreme și aleasă în hotarul Cîmpu Fomii”. Astăzi, aceste termene au dispărut, fiind înlocuite cu Cimpofenii.

Stroiești este un vechi sat de moșneni care apare documentar în secolul al XV-lea. La 29 octombrie 1469 (6978), Radu cel Frumos confirmă lui Stanciu cu fii săi și cu nepotul său Petru, stăpînire pînă la Stroiești pentru partea lui Bălăban „pentru că au cumpărat-o de la Bălăban cu 12 florini ungurești și domniei mele (au dat) calul”. În secolul al XVII-lea Stroieștii, Tismana și Peștișanii erau considerate ca sate de plăieși. Prin hotărîrea din iunie 1778 a fost aleasă întâia moșia celor șapte moși, cu frații, nepoții și cetașii lor, numiți într-un act din 15 noiembrie 1785.

Sanatesti - Pe aceeași sosea, în continuare, între Runcu și Arcani, se întinde satul Sanatesti. Numele îi vine de la patronimicul unui Sanatescu, țaran liber, fiind „mos” întemeietor și e deci de „obirsie mosneneasca”. Sat liber la început, Sanatestii au roit din Runcu - sat matcă – cu care au format un singur complex teritorial. Cea mai veche știre despre Sanatesti e dintr-un document din 24 ianuarie 1622: „...și din Sanatesti Stanila și Stoica Mingheni și Stait”.

După anul 1990 evoluția localităților ce compun comuna Arcani este continuă fără să se manifeste fenomene de regrupare sau dezmembrare a satelor.

9 Distrugerile ale localităților/construcțiilor (incendii, cutremure, inundații, asedii, s.a.): -

10 Operațiuni urbanistice de amploare care s-au desfășurat în localitate:

În strînsă legătură cu perioada în care s-a format, dezvoltarea localității a fost spontană, organică, în strînsă legătură cu mediul natural și particularitățile grupurilor umane și interesele lor în diverse etape.

1831 Primele obligațiuni de sistematizare a satelor și alinierea caselor apar odată cu Regulamentul Organic.

Reglementări edilitare și urbanistice încep să apară în secolul al XX-lea, fiind materializate în documentații de sistematizare care se rezumă la delimitarea perimetrelor intravilane a localităților. În momentul de față, comuna Arcani nu are un Plan Urbanistic General.

11. Cartiere istorice și părți istorice din localitate: -

Structura urbana inițială a localității a fost păstrată, aceasta fiind dezvoltată în jurul axei majore de circulație și a axei secundare, părțile noi din localitate realizându-se în afara vetrei inițiale de-a lungul străzilor principale.

Majoritatea construcțiilor de locuit datează din prima jumătate a sec al XX-lea, elementele mai vechi de patrimoniu fiind clădirile de cult cu elementele lor componente.

Pe teritoriul comunei Arcani sunt consemnate un număr de 2 monumente istorice fiind înscrise în LMI 2015, care între timp și-au pierdut valoare de monument istoric prin simplul fapt că acestea au dispărut.

Amenajările urbane valoroase sunt identificate ca valori ale țesutului urban existent doar prin construcții izolate cu valoare ambientală.

După studierea comunei în ansamblul său și a fiecărei zone și sat în parte nu au fost relevate spații urbane cu caracter reprezentativ a căror valoare să fie conservată sau ameliorată funcțional și estetic.

Întocmit,
arh. urb. Angela Bușcă

Verificat,
Arhitect **Severică Mitrache**
Specialist Nr. 318 S